

XUÂN - TÂM

XUÂN-TÂM là bút hiệu ; tên thật là Phan Hạp, sinh ngày 1 tháng 1 năm 1916 ở làng Bảo-an, phủ Điện-bàn, tỉnh Quảng-nam (Trung-phần). Ông đã học qua các trường Chaigneau, trường Quốc-học Huế. Sau khi lấy được bằng Thành-chung, ông ra làm việc tại sở Kho-bạc Đà-nẵng.

Thơ ông đã đăng trên các tạp chí :

- Tân văn
- Sông Hương

Thi phẩm Lời tim non xuất bản năm 1941.

Mãi đến lúc sắp sửa viết về thi sĩ Xuân-Tâm mà trí tưởng của tôi cứ đình ninh tiếng thơ này già nét phong trần. Thi ra tôi đã lầm ! Tôi lẫn Xuân-Tâm với Xuân-Việt, tác giả hai tập *Sơ tư* và *Tao phùng* (1).

Giờ thì không còn vấn đề lẫn lộn nữa được. Tiếng thơ của Xuân-Tâm quá trẻ, quá phấn chấn, một sắc thái gần như tương phản. Có thể nói Xuân-Tâm là biểu tượng phản ảnh trung thực cái tâm lý của trẻ con, hay đúng hơn, của những trò trai nhỏ bé ở cái tuổi ham chơi, coi lớp học như chốn tù hãm, ràng buộc bước chân. Qua rồi một thời gian phải « châu » chín tháng của niên học, cho đến giờ cuối cùng, những trái tim non rạo rục lòng vui, vì chốc nữa đây sẽ là ba tháng bãi trường ; thật chẳng khác nào được cấp giấy phép một cuộc tháo cũi sổ lồng dài hạn :

1) Thi sĩ Xuân-Việt có thư ngày 11-9-1967 yêu cầu « chước cho việc trích thơ vì một lẽ riêng ». Chúng tôi xin tuân y mà không đề cập trong tuyển tập này một tiếng thơ có sắc thái ở thời tiền chiến. Mong bạn thơ hiểu cho.

Nghĩ hè

Sung sướng quá, giờ cuối cùng đã hết,
 Đoàn trai non hơn hờ rủ nhau về.
 Chín mươi ngày nhẩy nhót ở miền quê,
 Ôi tất cả mùa xuân trong mùa hạ !
 Một nét mặt, trăm tiếng cười rộn rã,
 Lời trên môi chen chúc nối nghìn câu.
 Chờ đêm nay ; sáng sớm bước lên tàu.
 Ăn chẳng được, lòng nôn nao khó ngủ.
 Trong khoảnh khắc sách, bài là giấy cũ,
 Nhớ làm chi. Thầy mẹ đợi, em trông.
 Trên đường làng huyết phượng nở thành bông,
 Và vườn rộng nhiều trái cây ngon ngọt.
 Kiểm soát kỹ, có khi còn thiếu sót ;
 Rương chắt rỏi, khó nhốt cả niềm vui.
 Tay bắt tay, hồn không chút bụi ngời,
 Các bạn ơi, trời mai đầy ánh sáng.

(Lời tim non)

Lời thơ thật hồn nhiên, trong như thủy tinh, sạch như băng tuyết. Đọc Xuân-Tâm tôi cứ ngỡ như chính mình vừa phát thanh lên tiếng nói của lòng mình ; và có lẽ của đa số các bạn đồng cảm giác khi chúng ta hồi tưởng tuổi học sinh. Cứ thẳng thắn nhìn nhận, đừng dối lòng, cũng đừng tỏ ra là con người tận tụy với đèn sách. Tâm và ý tưởng của trẻ con không tội lỗi gì đâu. Nó ngây thơ, chân thật, ít khi nào giấu giếm được ý nghĩ phản bội lại lòng mình.

Cho ra đời tập thơ *Lời tim non*, nó không phải là lời đại khờ trong tình ái. Xuân-Tâm cho ta thấy đã hướng mạnh ý thơ về thế giới trẻ con, gần với tư tưởng của nhà thực hiện phim hoạt họa Walt Disney.

Ở thi bản *Xa lạ*, ta thấy ước vọng của một lòng trẻ đang nhắm mắt thả hồn vân du trên muôn nghìn cảnh lạ của đất trời khi mà điều kiện thực tế không cho phép. Ai

cắm đoán thi nhân mộng mơ ! Chỉ đôi bức tranh treo tường, những hình ảnh màu trên lá sách, mùi giấy mới thơm tho tỏa hương ngào ngạt quện say hồn mơ về những chân trời xa lạ. Từ con tàu rẽ sóng trùng dương mang một trái tim đã bao ngày ly cách về cho một trái tim yêu đang mong chờ nơi hải cảng. Đây là vùng tuyết băng giá phủ, con đường rộn rịp của ba mùa trước đã trở thành hiu quạnh dưới lớp vùi lấp của băng đông ; những mái nhà, những tàn cò thụ đội lên đầu một màu trắng xóa như mang chiếc màn tang. Xa lạ còn cho ta thấy thêm nhiều cảnh sắc nên thơ : những tượng Đế-Thiên Đế-Thích đã bao ngày tháng dải dẫu với gió mưa vẫn còn sừng sững đứng trong cái thế kiêu dũng chiến thắng được thời gian :

*Thời gian thử gọi phai màu cầm thạch
 Nhưng thời gian khuất phục muốn xin hàng.*

Tôi muốn ngắt tiếng thơ Xuân-Tâm ra để phân tích nhưng không nổi, vì, *Nghĩ hè* là một chuỗi cười dòn tan của những tim non đang dậy nờ niềm vui. Tôi không muốn giết chết một nụ cười đang dở dở. *Xa lạ* là lời thuật chuyện đều đều của một người đi du lịch mới về, ấn tượng cảnh sắc còn đậm, lòng vui còn tràn đầy, nét mặt còn đượm vẻ yêu đời. Tôi không muốn cắt ngang luồng cảm hứng ; thế mà cũng đã làm sứt mẻ vì hai câu thơ trích trên.

Đến *Nhở neo*, tâm hồn thi nhân tỏ ra phóng đạt, tư tưởng cao xa, rộng rãi như muốn xóa bỏ không gian để xích lại gần cái tình nhân loại. Đại dương kia mệnh mông bát ngát mà còn muốn thu khoảng cách đôi bờ, sá gì sự phân chia màu sắc trắng đen. Đọc *Nhở neo*, tôi thấy có một người đang bứt rứt vì bị « nhốt » vào một không gian bé nhỏ, đang thêm khát nhiều chân trời mới lạ và muôn vạn tình thân. Nó đã trở thành một hoài bão to lớn.

(10 - 1968)

Thi tuyên

Xa lạ

Chân ngắn quá không đi cùng trái đất,
 Đề mắt nhìn cảnh lạ trải bên đường.
 Hầy bằng lòng tắm tranh đóng trên tường,
 Và hình ảnh muôn màu in lá sách
 Mùi giấy mới thơm tho và trong sạch ;
 Thế hương hoa ngào ngọt chốn xa vời.
 Đây con tàu lướt sóng giữa mù khơi,
 Mang với nó vui mừng hay chán nản ;
 Nơi quê cũ đứng trên bờ hải cảng
 Có tình lang trông ngóng quả tim yêu
 Mỗi chấm đen là hy vọng ít nhiều
 Mỗi làn gió là một trời duyên ái
 Đây bằng tuyết, giữa mùa đông tê tái,
 Rơi, rơi, rơi . . . và bao phù đồng quê
 Con đường làng hiu quạnh ngủ say mê,
 Cây trắng xóa cửa nhà đều trắng xóa
 Người ta tưởng lạc loài vào đồng mả
 Chung quanh mình vây kín bức màn tang . . .
 Đây hoàng hôn. Vài tia nắng gần tàn
 Còn sống sót trên đồi cây xanh đậm.
 Lũ xe gỗ nặng nề bờ chậm chậm
 Chờ nhò về. Mấy thiếu nữ xinh tươi
 Chân bước theo và môi nở nụ cười,
 Đôi má chín hơn buồm nhò chín thắm.

Dây đồng suốt reo cười. Đua lội tắm
 Đoàn tiên nga đề lộ tắm da ngà
 Nước hôn chân . . . Sương thoa phấn màu da,
 Hoa cỏ mơn trạnh nhau cài mái tóc ;
 Cặp ngỗng trắng xinh xinh như bạch ngọc,
 Ngàng cổ nhìn, say đắm đẹp thần tiên.
 Đây nghiêng ngang pho tượng đá Đẽ-Thiên
 Lăn tròn mắt tròn xoe, đang đổ thách,
 Thời gian thử gọi pha màu cảm thạch
 Nhưng thời gian khuất phục muốn xin hàng.
 Mưa không tuôn, gió lặng, sấm không vang.
 Trời nhạt nhạt, sắp buông lời thân thiện.
 . . . Bao cảnh ấy trong trí tôi hiện hiện,
 Nổi bật lên trước mắt nhắm lờ mờ.
 Mỗi khi thêm xa lạ tôi ngồi mơ
 Và mở cửa thả hồn đi du lịch . . .
 (Lời tìm non)

Hận Nguyễn Trãi

Biên thủy, đây bước chia phôi,
 Múc gieo quạnh quẽ ngăn đôi hai trời.
 Ngập ngừng vó ngựa bỏ lời,
 Buồn treo ngọn ái, lệ rơi găm cầu.
 Khuôn lòng khép lại mấy câu,
 Cha già khuất bóng sau màu non xanh.
 Bơ vơ ép mối thâm tình,
 Núi cao trùng điệp, quanh mình mộng lung.
 Thù chưa trả, hận khôn cùng (1)
 Giang sơn găm vóc, anh hùng phương nao ?
 (Tuần báo Thanh niên, số 35
 ngày 13-5-1944)

(1) Câu này vốn bị kiểm duyệt khi đăng báo.

Nhỏ neo . . .

Đời hẹp lắm, nên hồn không sung sướng,
 Đứng ven bờ muốn vượt mây trùng dương
 Nhỏ neo mau thôi, xuôi gió lên đường
 Trời xanh thăm ấy trời đầy hy vọng . . .
 Đây Bắc-băng-dương ? Hay đây xứ nóng ?
 Người không quen nhưng mong mãi từ lâu.
 Bao mến yêu rải rác khắp hoàn cầu,
 Chân chưa đến mà lòng đã quyến luyến.
 Cứ thông thả nhâm mặt trời thẳng tiến,
 Cây làm nhà và cỏ lót chiếu chần.
 Bến xa xôi là những giải đất bằng,
 Núi cao cả, hay là chồi quạnh què.
 Phong cảnh mới, ôi trăm ngàn bức vẽ !
 Người trắng đen, ôi muôn vạn tình thân !
 Bạn đôi nơi mỗi bước nổi thêm gần,
 Hương xa lạ ướp đầy hai lá phổi . . .
 Chân giục bước đi : hôn trai vô tội ;
 Sao giam mình giữa bốn bức tường cao ?
 Thế giới xa không biết vác ngăn rào,
 Và thiên lý lộ không mòn hết lối . . .
 Nhỏ neo mau thôi, cho lòng phấn khởi . . .

(Thanh niên, số 19, 8-1-44)

Lời tim non

Tôi đòi hai mai lấy một chiều
 Đề tim trong ấy ít lời yêu.
 Ban ngày sáng quá, ban đêm tối,
 Tôi sợ, không mơ tưởng được nhiều.

Tiền đưa

Những chiếc khăn tay với giữa trời ;
 Những lời âu yếm chết trên môi ;
 Những luồng ý tưởng trao chưa hết ;
 Những lệ không lau lạng lẽ rơi . . .
 Chẳng hiểu con tàu vụt cách xa ,
 Người còn theo dõi, kẻ trông ra . . .
 Sau làn khói xám đang lưu luyến
 Hình ảnh thân yêu lớp lớp mờ . . .
 Hạnh phúc hôm qua sót lại gì ?
 Bạn đi và đã gói mang đi ;
 Tưởng chừng lâu lắm không chung sống,
 Vẫn nhớ, vẫn buồn, vẫn biệt ly . . .
 Rồi đến bao giờ mới gặp nhau ?
 Ngày mai có phải của ta đâu !
 Đêm nay trông thấy giường bên vắng,
 Có kẻ cô đơn khê gục đầu . . .

Đêm nay

Tặng Phan văn Dật

Đêm nay trắng đêm em ơi,
 Nền trời lót với những lời ái ân . . .
 Rặng thông say đứng tần ngần,
 Sương mờ giăng nhẹ mấy vãn thơ trong.
 Sông Hương im chảy. Trên dòng
 Con thuyền lặng lướt, bóng lồng bơi theo.
 Triều thương lên đúng nhịp chèo,
 Hồn trôi, trôi xuống chân đèo Miên Man . . .
 Em, anh thức đến canh tàn,
 Niệm lòng rấn rỉ ánh vàng xôn xao.

Chiều về

Tặng Xuân-Điệu và Huy-Cận

Ánh nắng ngày thu đã tắt dần,
 Hàng tùng không bóng. Rừng ngoài sân
 Hồn đêm nhẹ nhẹ giang đôi cánh
 Bao phủ làng xa đến xóm gần...
 Chiều về man mác, chiều về độ;
 Đường vắng quên mình giữa lớp sương;
 Có gì ần nấp bên hoa cỏ,
 Xao lãng lời thơ, những khóm hương...
 Thấy chiều hớn hờ tôi ra đón
 Như đứa trẻ con thấy mẹ về.
 Chiều buồn, chiều đẹp, chiều mơn trớn,
 Chiều ru êm ái khúc lòng tê...

•

Xa xa

Tặng Trần thanh Mai

Anh chỉ muốn nhìn em ở xa,
 Ánh lơ tha thướt giữa trăng ngà,
 Hay trong bóng mát đang ghen nắng
 Em đứng nghiêng mình đón gió qua...
 Cũng như anh thích gặp trong mơ
 Hình dáng giai nhân nửa tỏ mờ
 Và ngắm cảnh trời khi sắp tối
 Sương chiều bao phủ một màn thơ...
 Em hãy lui ra chớ lại gần,
 Anh không ưng dựa thân kẻ thân;
 Mùi da xác thịt làm sôi nổi
 Cảm giác điên cuồng; giết ái ân...
 Ái tình là một thứ hương hoa,
 Một bức tranh tiên, một bản ca;
 Phải lắng tai theo cơn gió nhẹ;
 Phải nhìn, phải thở cách xa xa...

•